

Editör: Dr. Tolga Fahri ÇAKMAK

Turist Rehberleri İçin GENEL MİTOLOJİ CİLT I

Ortadoğu • Yunan • Anadolu • Türk Mitoloji ve Destanları

TURİST REHBERLERİ İÇİN GENEL MİTOLOJİ

CİLT I

EDITÖR
DR. TOLGA FAHİRİ ÇAKMAK

DETAY
YAYINCILIK

DETAY
YAYINCILIK

Editör
Dr. Tolga Fahri ÇAKMAK

Turist Rehberleri İçin
GENEL MİTOLOJİ
CİLT 1

Ortadoğu • Yunan • Anadolu
Türk Mitoloji ve Destanları

Ankara, 2021

TÜRKLERİN YARATILIŞ DESTANLARI

Zeynep ÇOKAL¹

*“Bütün hikâyeler evrenin yaratılış hikâyesine benzer,
O an orada kimse yoktur,
Kimse tanık olmamıştır,
Ama yine de olanları herkes bilir.”*

José Saramago

Hayat bir başlangıç ve bir son arasında geçen hikayeden oluşmaktadır. Bu arada yaşananlar insanların deneyimleri, mutlulukları, hüznüleri ve varoluşunu kanıtlama sürecini kapsamaktadır. Başlangıçla ilgili deneyimler ve tanıklar fazlasıyla vardır. Ancak bitişle ve bitişten sonrası ile ilgili hep bir belirsizlik söz konusudur. Bunun nedeni de giden kimsenin geri dönüp sonrasını anlatamamasıdır. Bu nedenle insanoğlu çoğu zaman sonu ve sondan sonrasını merak etmektedir. Çünkü bilinmeyen son ve sonrasıdır. Buna rağmen hikâyeler, efsaneler ve anlatılar çoğunlukla başlangıçla ilgilidir. Başlangıca dair yüzyıllardır anlatılarak günümüze kadar gelen ve herkesin bildiği hikâyeler bulunmaktadır. Bu anlatılar kimi zaman efsane, kimi zaman mit kimi zamansa destan olarak tarihteki yerini almıştır.

Toplumların, devletlerin veya milletlerin kendilerine özgü inanışları, mitleri bulunmaktadır. Bu mitler ortaya çıktığı toplumların yansıması olarak görülmektedir. Kimi zaman anlamlandırılmayan olaylar karşısında kimi zamansa kahramanlıkları daha da vurgulamak amacıyla bu mitlerin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Özellikle kahramanlık hikâyelerini ve devletin güçlü yanlarını duyurmak için destansı anlatılar kullanılmaktadır. Destanlar genellikle tarihsel süreç içerisinde yaşanmış olan kahramanlıkları, tanrıların, kahramanların, milletlerin başından geçmiş olan olağanüstü halleri hikayeleştirerek günümüze aktaran edebi eserlerdir (Türk Dil Kurumu, 2021). Her toplumun ve milletin olduğu gibi Türklerin de birçok efsaneleşmiş anlatıları, kendine özgü destanları ve mitolojik hikâyeleri bulunmaktadır.

Türkler yüzyıllardır varlığını sürdüren topluluklardan biridir. Tarihsel süreç içerisinde birçok savaş, kahramanlık olayları ve anlatılmaya değer olaylar yaşamışlardır. Bu olaylar da Türk mitolojisinde destanlar olarak yerini almıştır. Bu destanlar kimi zaman kahramanlarla ilgili kimi zamansa hayatın akışını

¹ Arş. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü. zynpcokal@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0001-5729-3228

eski Türklerde ağaç gibi dağ mitine inananlar da, hem ağaç hem dağ ana kültünü benimsemiş ve onları kutsal bir unsur olarak kabul etmişlerdir.

Birçok Türk köken miti; kökenin, soyun kırımı ile nihayete ermesinden sonra bir ya da birkaç insan tarafından soyun yeniden var olması, çoğalması ve yayılması üzerine kurulmuştur. Bununla birlikte tamamen doğaüstü olaylarla ve doğaüstü varlıklar aracılığı ile de yaratımların olduğu Türk mitlerinde yer almaktadır.

Mitolojik hikayeler her daim insanların ilgisini çeken konular olmuştur. Bu hikayelerin doğru ve özüne uygun anlatımı ise anlatıcının bilgisi ile mümkün olmaktadır. Özellikle farklı kültürden insanlara Türklerin kendi kültürlerini aktarırken doğru bilgi sunması beklenmektedir. Bunun için de geçmişe, kültüre ve değerlere sahip çıkılması gerekmektedir. Özellikle kültür elçisi konumunda olan turist rehberlerini ve turist rehberi adaylarının bu konularda bilgilerini arttırması ve doğru bilgi aktarımı yapması önem arz etmektedir. Bu bölümde de Türklerin Yaratılış Destanları turist rehberlerinin anlatımlarını zenginleştirmesi amacıyla ele alınmış ve bu konuda bilgi kaynağı oluşturulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Atsız, H. N. (2012). *Türk edebiyatı tarihi*, İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Bayat, F. (2021). *Kadim Türklerin mitolojik hikayeleri (4. Basım)*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Beydili, C. (2004). *Türk mitolojisi ansiklopedik sözlük*. Ankara: Yurt Kitap Yayın.
- Çoruhlu, Y. (2020). *Türk mitolojisinin anahatları (9. Basım)*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Güner Dilek, F. (2015). Altay Türklerinde yolculuk ile ilgili inanışlar ve ritüeller. *Folklor/Edebiyat*, 21 (84), 45-56.
- Güngör, H. (2016). *Türk bodun bilimi araştırmaları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları
- İnan, A. (1986). *Tarihte ve bugün Şamanizm- Materyaller ve araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Köprülü, M. F.. (2003). *Türk edebiyatı tarihi (5. Baskı)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi (5. Basım)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Radloff, W. (1954). *Sibirya'dan* (Ahmet Temir, Çev.). İstanbul: Maarif Basımevi.
- Sakaoğlu, S. ve Duymaz, A. (2014). *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Taşoğlu, A. (2013). Yakutlar. TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/yakutlar> (03.08.2021).
- Türk Dil Kurumu (2021). Destan, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.06.2021

- Uğurcan, F. Z. (2016). *Altay destanları üzerine bir inceleme -Yaratılış, yaşam, öte dünya*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uslu, B. (2016). *Türk mitolojisi*, İstanbul: Kamer Yayınları.
- Yıldız, H. (2017). Some notes on the etymology of the word Altai / Altay, *Dil Araştırmaları*, 20, 187-201.
- Yonar, G. (2020). *Yaratılış mitolojileri (4. Basım)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yuguşeva, N. (2001), Altaylarda Türkler ve inançları – (Akt. Sadık Tural). *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 11, 140-151.